

تاریخ شفاهی مسجد کرامت مسجد رهبر

جد رهبر

تاریخ شفاهی مسجد کرامت مشهد

پژوهش و مصاحبه: محمد عسگری

سید محمد امیر حمید طباطبائی، حسن سلطانی

نگارش: مرتضی انصاری زاده

فهرست

۹.....	پیش‌گفتار
۱۵.....	مقدمه
۲۷.....	از انجمن و کانون تا مسجد کرامت
۳۱.....	بخش اول: شرایط اجتماعی مشهد در سال‌های قبل و پس از ۱۳۲۰
۳۱.....	بخش دوم: نگاهی گذرا به کانون نشر حقایق اسلامی و انجمن پیروان قرآن
۳۶.....	کانون نشر حقایق اسلامی
۳۶.....	انجمن پیروان قرآن
۳۸.....	تأسیس
۴۲.....	فعالیت‌ها
۸۰.....	انشعاب از انجمن پیروان قرآن
۸۰.....	بخش سوم: حاج محمود کرامت، بانی بی‌ادعا
۸۰.....	کرامت، انگیزه‌ها و زمینه‌ها
۸۰.....	صفای باطنی
۹۱.....	نقش همسر
۹۳.....	هدایت‌های اطرافیان
۹۶.....	کرامت و تأمین هزینه‌های بنا و مسجد
۹۹.....	بیوند روحی کرامت با بنا و مسجد کرامت
۱۰۲.....	بخش چهارم: از منزل کرامت تا مسجد کرامت
۱۰۲.....	مرکزیت فعالیت‌های غنیان در منزل کرامت
۱۰۷.....	تبديل منزل کرامت به بنای کرامت
۱۰۸.....	برنامه‌های بنای کرامت
۱۱۶.....	سخنرانان برنامه‌های بنای کرامت
۱۲۲.....	مجریان برنامه‌های بنای کرامت
۱۲۵.....	استقبال مردم
۱۲۷.....	وق بنای کرامت به مسجد کرامت

مسجد کرامت در عرصه مبارزة عقیدتی تربیتی	
بخش اول: سوابق آقای خامنه‌ای	۱۳۹
امام جماعت مسجد امام حسن	۱۴۱
استاد تفسیر قرآن	۱۴۴
جلسه تفسیر مدرسه میرزا جعفر	۱۴۶
جلسه تفسیر مسجد امام حسن	۱۵۰
بخش دوم: استقرار آقای خامنه‌ای در مسجد کرامت	۱۵۳
موقعیت ویژه مسجد کرامت و دعوت از آقای خامنه‌ای برای پیش‌نمازی	۱۵۳
دوره‌های ارتباط آقای خامنه‌ای با مسجد کرامت	۱۶۲
دوره اول: قبل از تبدیل بنا به مسجد (۱۳۴۴-۱۳۵۲)	۱۶۲
دوره دوم: از مهرتا اسفند ۱۳۵۲	۱۶۳
دوره سوم: از اسفند ۱۳۵۲ تا مهر ۱۳۵۷	۱۶۳
دوره چهارم: از مهرتا دی ۱۳۵۷	۱۶۶
بخش سوم: نماز جماعت و سخنرانی‌های آقای خامنه‌ای در مسجد کرامت	۱۶۹
نماز جماعت	۱۶۹
تحوّه تعامل با جوانان و نوجوانان	۱۷۰
قرائت خوب	۱۷۰
نماز همراه با خطابه	۱۷۵
سخنرانی	۱۷۷
نوآوری در شیوه سخنرانی	۱۷۸
محتوای سخنرانی‌ها	۱۸۷
بخش چهارم: اهتمام آقای خامنه‌ای به جریان‌سازی در تبلیغ	۲۰۷
شبکه‌سازی	۲۰۷
چاپ مباحث	۲۱۱
بخش پنجم: استقبال مردمی از برنامه‌های آقای خامنه‌ای در مسجد کرامت	۲۱۳
استقبال افسار مختلف، به ویژه جوانان	۲۱۳
دلایل استقبال از برنامه‌ها	۲۲۳
۱. شیوه و مباحث مطرح شده	۲۲۳
۲. شهرت آقای خامنه‌ای	۲۲۵
۳. ارتباط خوب آقای خامنه‌ای با مردم	۲۲۷
۴. مانوری برای نیروهای مذهبی	۲۲۵
بخش ششم: مخالفت‌ها با فعالیت‌های آقای خامنه‌ای در مسجد کرامت	۲۳۷
انقلابی‌های تندرو	۲۳۷
مت天涯	۲۴۷
تهمت‌ها	۲۵۵
بهره‌برداری رژیم	۲۶۴
منوعیت‌های تحمیلی ساواک	۲۶۷
بخش هفتم: پیش‌نمازی مردمی سماورچی	۲۷۷
مباحث و شیوه	۲۷۷
دستگیری	۲۷۸
بخش هشتم: جلسات قرآن مسجد کرامت	۲۸۵
آشایی مرتضی سادات فاطمی با آقای خامنه‌ای	۲۸۵

۲۹۱.....	تشکیل جلسات قرآن
۲۹۳.....	جلسات هفتگی
۲۹۷.....	جلسات ماه رمضان
۳۰۱.....	علل ماندگاری و استقبال
۳۰۱.....	۱. آشنایی سادات فاطمی با فعالان قرآنی
۳۰۳.....	۲. حضور استاده مختاری
۳۰۴.....	۳. حضور آقای خامنه‌ای
۳۰۷.....	۴. استفاده از سبک و لحن قاریان مصری
۳۰۸.....	۵. دعوت قاریان از دوستان و شاگردان
۳۰۹.....	۶. فضای گرم جلسات و تعامل صمیمانه اعضا
۳۱۱.....	۷. تشویق اعضا و توجه ویژه به کودکان
۳۱۴.....	نقش آفرینی اجتماعی و بیدارگری جلسات قرآن کرامت
۳۲۱.....	مزاحمت‌های سواک
۳۲۴.....	جلسة قرآن در ماه‌های نزدیک به پیروزی انقلاب
۳۲۶.....	بخش نهم: برنامه‌های مناسبی

۳۳۵.....	مجموعه کرامت در عرصه فعالیت‌های اجتماعی سیاسی
۳۳۵.....	بخش اول: نقش محوری جلسه دعای ندب
۳۴۳.....	تاریخچه
۳۴۳.....	کارکرد و علت اهمیت
۳۵۴.....	بخش دوم: دیبرستان علوی
۳۵۵.....	تأسیس
۳۶۰.....	راه مقابله با فضاسازی‌های منفی
۳۶۳.....	سطح مدرسه و شیوه اجرایی
۳۶۵.....	بخش سوم: خدمات اجتماعی
۳۶۵.....	درمانگاه آیت‌الله بروجردی
۳۶۹.....	خیریه امام حسن عسکری <small>علیه السلام</small>
۳۷۲.....	کمک به خانواده زندانیان سیاسی
۳۷۵.....	بخش چهارم: امداد رسانی در بلایای طبیعی
۳۷۶.....	زلزله گناباد و فردوس
۳۹۰.....	سلیل قوچان
۳۹۱.....	زلزله طبس

۳۹۹.....	مسجد کرامت در عرصه مبارزه سیاسی
۳۹۹.....	بخش اول: قبل از عمومی شدن اعتراضات
۴۰۳.....	بستراتیبات رسمی و غیررسمی مبارزان
۴۰۳.....	زنده‌نگهداشت روح مبارزه با استفاده از موقعیت‌ها در سال‌های اختناق
۴۰۹.....	بخش دوم: پیوپله انقلاب
۴۰۹.....	پایگاه ارتباطی و مدیریتی
۴۱۶.....	جلوگیری از انحراف شیوه مبارزه

پیش‌گفتار

طبق آمار، امروزه نزدیک به ۴ میلیون مسجد در جهان وجود دارد. تعداد مساجد در برخی کشورها به چندصد هزار می‌رسد. در بعضی کشورهای غیر اسلامی هم هزاران مسجد فعال است.

در طول پیش از چهارده قرنی که از شکل‌گیری این نهاد خداخواسته و خدا ساخته می‌گذرد، تعداد مساجد همواره رو به تزاید بوده است. در این میان اما آنچه در همه دوران‌ها کم و بیش در جریان است، جدال جدی بر سر کارکردها و بایدها و نبایدهای مساجد است که از همان مقطع بعثت و هجرت پیامبر ﷺ آغاز شده است. قرآن کریم نیز به این بحث ورود کرده و شاخص‌های مسجد آرمانی را در تقابل با مشرکین و قاعدين و منافقین بر شمرده است.

«إِنَّمَا يَعْمَلُ مَسَاجِدُ اللَّهِ مَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَأَتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَجْنَبْ إِلَّا اللَّهُ
فَقَسَىٰ أُولَئِكَ أَنَّ يَكُونُوا مِنَ الْمُنْهَدِدِينَ * أَبْعَلْتُمْ سَقَايَةَ الْحَمَاجَ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرامَ كُمَّنَ
آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوْنَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ
* الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَأْمُوْلُهُمْ وَأَنْفَسُهُمْ أَغْضَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَ
أُولَئِكَ هُمُ الْفَائِرُونَ»^۱

«وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيَقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِئَنْ حَازَبَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ
مِنْ قَبْلٍ وَلَيَخْلُقَنَّ إِنَّ أَرْذَنَا إِلَّا الْخَسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشَهِدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ * لَا يَقْنُمُ فِيهِ أَبْدًا مَسْجِدٌ

۱. توبه، ۲۰-۱۸.

أُتْسَى عَلَى الْقَوْىٰ مِنْ أَوْلَى يَوْمٍ أَتَّقُومُ فِيهِ رِجَالٌ يُحْبُّونَ أَنْ يَتَظَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُتَظَهِّرِينَ»^۱

۲۶

سابقه مسجد در ایران اسلامی به همان نیمة اول قرن نخست هجری برمی‌گردد. ایران از حیث تمدنی، مساجد مهم و برجسته‌ای در دوره‌های گوناگون تاریخی و در مناطق مختلف داشته است؛ از مسجد تاریخانه دامغان و مسجد جامع فهرج در قرون اولیه هجری تا مسجد کبود تبریز در دوره قراقویونلوها تا مسجد گوهرشاد مشهد در دوره تیموری و مسجد شیخ لطف‌الله اصفهان در دوره صفوی و

جدا از وجهه هنری و معماري، مسجد در کانون برخی تحولات اجتماعی و سیاسی هم حضور داشته است. نهضت سربداران در قرن هشتم، با قتل شیخ خلیفه در مسجد جامع سبزوار آغاز شد و در دوره معاصر، مسجد گوهرشاد مرکز قیام خونین علیه تجدد رضاخانی شد و مسجد جامع خرمشهر، کانون دفاع مردمی در برابر تهاجم مت加وزان بود.

نسبت انقلاب اسلامی با مسجد اما، به تمام معنا ویژه و منحصر به فرد است. مسجد در انقلاب ایران هم رسانه است، هم مرکز تربیت نیرو، هم نهاد سازمانده اجتماعی و هم محور بسیج سیاسی. هم محل اخذ رأی در انتخابات است و هم پاتوق اعزام به جبهه جنگ. خدمات مقابل مسجد و انقلاب در ایران، فهرست مفضلی دارد که حتی گزارش آن هم در یک کتاب نمی‌گنجد؛ تا چه رسید به تحلیل و تعلیل و تفسیر آن. مطالعات صورت گرفته درباره نهاد مسجد در ایران و خصوصاً در دوران انقلاب اسلامی، بسیار کمتر از آن چیزی است که ضرورت و ظرفیت داشته است.

مسجد هدایت (آیت‌الله طالقانی)، مسجد جلیلی (آیت‌الله مهدوی‌کنی)، مسجد قبا (آیت‌الله مفتح)، مسجد امیرالمؤمنین علیهم السلام (آیت‌الله موسوی اردبیلی)،